

Asia: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Saate lausunnolle ja/tai koko periaatepäätösluonnosta koskevat yleiset huomiot

Demokratiaohjelman luonnos lähtee liikkeelle niistä kansainvälisistä kehityssuuntauksista, joissa demokratia kaipaa puolustamista ja sen arvoja vahvistavia tekoja. Ohjelma tunnistaa tärkeitä kehityssuuntauksia kuten osallisuuden eriarvoistumisen, keskustelukulttuurin kärjistymisen ja luottamuksen rapautumisen. Ohjelma myös sisältää kannatettavia toimia demokratian ja osallisuuden vahvistamiseksi.

Demokratian globaalien haasteiden olosuhteissa ohjelman olisi kuitenkin tärkeää käsitellä kokonaisvaltaisesti demokratian eri osa-alueita ja julkisen vallan keinoja niiden vahvistamiseen ja turvaamiseen. Ohjelmaluonnoksessa toimenpiteiden fokus jää jossain määrin pistemäiseksi tai tavoitetasolle, osin myös epäselväksi.

Kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuuden turvaaminen on ollut yksi keskeisistä demokratiapolitiikan tavoitteista ja haasteista tällä vuosituohannella. Järjestöt ovat kansalaisille tuttuja ja luontevia vaikuttamisen kanavia, osallisuuden vahvistajia, rakentavan keskustelukulttuurin kannattelijoita ja myös demokratia- ja ihmisoikeuskasvattajia. Tässä demokratiaohjelmassa kansalaisyhteiskunta ja -järjestöt jäivät valitettavasti maininnoiksi, mikä herättää huolen järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan asemasta osallistuvassa demokratiassa. Esimerkiksi vuoden 2010 periaatepäätöksessä demokratian vahvistamisesta kansalaisyhteiskunnalla oli oma toimenpidekokonaisuutensa. Se olisi ollut perusteltua tälläkin kertaa.

Kansalaisjärjestökenttä elää murroskautta, jossa sen toimintaedellytykset uhkaavat monesta suunnasta heikentyä. Jo vuonna 2020 julkaistu VNTEAS-raportti 'Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvulla' nosti esille havainnot julkisen vallan ohjauksen tiivistymisestä kansalaisjärjestöihin. Kansalaisyhteiskunnan asettuminen julkisen ohjaukseen on kehityskulkuna huolestuttava nimenomaan demokratian näkökulmasta.

Siirtyminen budjettirahoitukseen 2024 alusta on vahvistanut yhteiskunnallisessa keskustelussa äänenpainoja siitä, että järjestöjen verovarolla toimiessaan tulisi toteuttaa julkisen vallan niille asettamia tehtäviä. Tämä on olennainen muutos aikaisempaan - julkisin avustuksin ei Suomessa ole niinkään tilattu järjestöiltä toimintaa vaan luotu edellytyksiä elinvoimaiselle kansalaisyhteiskunnalle,

joka toimii sekä vakauttajana että muutosvoimana yhteiskunnassa. Järjestöjen keskeinen tehtävä on ollut välittää ihmisten ääntä, ja tuoda esille ratkaistavia ongelmia ja tarvetta päätöksentekoon. Suomessa julkinen valta on paitsi suvainnut järjestöjen kriittistä ääntä, myös mahdollistanut tätä roolia, mikä on tukenut luottamuksen rakentumista ja yhteiskuntarauhaa.

Kansalaisyhteiskunta kohtaa globaalisti suuria haasteita – kaikkialla maailmassa järjestöjä tiivistyvästi valvotaan, säännellään ja rajoitetaan. Pohjoismaat ovat kansainvälisissä demokratiavertailuissa näyttäneet vapaan kansalaisyhteiskunnan saarekkeena. Tämä ei kuitenkaan ole itsestään selvää, vaan asia, jota on tärkeää vaalia ja puolustaa. Järjestöt ovat osa toimivaa demokratiaa edustuksellisen demokratian, suoran demokratian ja epämuodollisen osallistumisen rinnalla.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikka on demokratiaohjelmassa mahdollisesti rajattu ulkopuolelle 6.6.2024 periaatepäätöksenä annetun kansalaisjärjestöstrategian vuoksi. Kansalaisjärjestöstrategiassa ei kuitenkaan tarkastella järjestöjä osana suomalaista demokratiaa. Strategia tunnistaa järjestöjen merkityksen demokratiassa ja tarpeen demokratian puolustamiseen, mutta strategian toimenpiteet liittyvät ennen kaikkea järjestöjen taloudelliseen asemaan, ei asemaan osana suomalaista demokratiaa.

Kansalaisjärjestöjen valtionavustukset ovat tämän hallituskauden aikana rajussa muutoksessa. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuksista on leikkautumassa kolmannes. Lyhyellä aikataululla toteutettu taloudellisen toimintaympäristön muutos johtaa väistämättä merkittävään kansalaisyhteiskunnan uudelleenmuovautumiseen. Leikkausten myötä moni järjestö joutuu lopettamaan toimintansa, rajaamaan sitä tai suuntaamaan sen uudelleen. Leikkauspäätökset eivät vaikuta pelkästään järjestöjen tekemään työhön ja sen määrään, vaan siihen millaisia järjestöjä Suomessa tulevaisuudessa toimii, ja mikä niiden yhteiskunnallinen rooli on.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen 2025 leikkauslinjaukset kohdentuvat voimakkaasti yleisavustuksiin, joilla järjestöt tekevät viestintä- ja vaikuttamistyötään. Leikkaukset kohdistuvat nimenomaan valtakunnallisiin, pienempien järjestöjen osallisuutta ja ääntä kokoaviin kattojärjestöihin, joille päätöksentekoon vaikuttaminen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen on ylipäättään ollut merkittävässä määrin mahdollista, ja joiden asiantuntemusta myös julkinen valta on hyödyntänyt valmistelutyössään.

Suunniteltu lahjoitusten rajattu verovähennysoikeus tarkoittaisi, että julkinen valta ohjaa poliittisesti lahjoitusten kohdentumista eri järjestöille, mikä on demokratian näkökulmasta ongelmallista. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen rajaaminen verovähennysoikeuden ulkopuolelle heikentäisi niiden asemaa ja kykyä toimia eri väestöryhmien äänen välittäjinä yhteiskunnassa.

MIELI ry näkee, että vallitsevassa tilanteessa kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvat muutossuunnat ja riskit on erityisen tärkeää sisällyttää demokratiaohjelmaan. Toimenpiteinä tämä tarkoittaisi esimerkiksi

1. päätösten kansalaisyhteiskuntavaikutusten arviointia sekä
2. kansalaisjärjestöjen riittävän riippumattomuuden turvaamista suhteessa julkiseen valtaan, toimenpiteinä mm. poliittista ohjausta puskuroivia rakenteita ja mekanismeja avustusten jakamisessa sekä järjestöjen riittävää itsenäistä harkintavaltaa niille osoitetun rahoituksen tai rahoitusleikkausten kohdentamisessa.

LUKU 3.1 Edistämme äänestysaktiivisuutta

Yleiset huomiot

Äänestysaktiivisuuden vahvistaminen on tärkeä tavoite, jossa erityisen tärkeää on kiinnittää huolta nuorten äänestysaktiivisuuteen sekä väestöryhmiin, joissa äänestysaktiivisuus on vähäisempää - esimerkiksi heikommassa sosioekonomisessa asemassa oleviin ja maahanmuuttajaväestöön. On hyvä, että myös kansalaisjärjestöt tunnistetaan tämän tavoitteen saavuttamisen kumppaneina.

Tavoitelinjaus 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- ymmärrettävä ja saavutettava vaalitiedotus ja -viestintä,
- äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja esteettömyyden varmistaminen,
- kuntien kannustaminen kuulemaan nuoria ja huomioimaan eri ikäryhmiä äänestyspaikkojen sijoittelussa,
- yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.

-

Tavoitelinjaus 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- yhteistyö ja vuorovaikutus valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken,
- lapsi- ja nuoriystävällisen, saavutettavan, ymmärrettävän ja puoluepoliittisesti neutraalin tiedon tuottaminen ja viestintä vaaleista, eri hallintotasojen tehtävistä, puolueiden arvoista ja äänestämisestä niissä kanavissa missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa ja osana demokratiakasvatusta.

LUKU 3.2 Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

Yleiset huomiot

Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen on erittäin tärkeä tavoite. On tärkeää, ettei lasten ja nuorten osallisuutta ja kuulemista ei kohdisteta vain ”heitä itseään koskeviin asioihin” kuten nuorisopolitiikkaan, vaan lasten ja nuorten osallisuutta tulee vahvistaa kaikessa yhteiskunnallisessa valmistelussa. Esimerkiksi ympäristöpolitiikka koskettaa erityisen painokkaasti nuoria, joiden tulevaisuutta päätöksillä rakennetaan.

Tavoitelinjaus 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Nuorisovaltuustojen aseman vahvistamista ei voi pitää riittävänä toimenpiteenä lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisessa. Rinnalle olisi hyvä pyrkiä luomaan myös nuorille helposti omaksuttavia uusia rakenteita, jotka kannustavat suoraan vaikuttamiseen edustuksellisen vaikuttamisen rinnalla. Kokeiluun voisi harkita esimerkiksi mobiiliäänestyksiä. Haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret tulevat ohitetuiksi, jos vuorovaikutusta lisätään vain lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **kuntalain ja hyvinvointialuelain toimivuuden arviointi nuorisovaltuustoja koskevien säännösten osalta,**
- **tuki ja koulutus kuntien, hyvinvointialueiden sekä koulujen ja oppilaitosten henkilöstölle niin yleissivistävässä kuin ammatillisessa koulutuksessa.**

Tavoitelinjaus 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa.

Lasten ja nuorten kuuleminen heitä koskevassa päätöksenteossa on jo Lapsen oikeuksien sopimuksen velvoittamaa. Lasten ja nuorten kuulemisen tulee olla osa normaalia päätöksentekoa, ei erityistoimi, johon kannustetaan.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkityksen painottaminen avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä,**
- **viranhaltijoiden tukeminen ja kuulemis- ja vuorovaikutusosaamisen lisääminen,**
- **jo olemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen rakenteiden tehokkaampi hyödyntäminen valmistelussa ja päätöksenteossa,**
- **hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen,**
- **osallistumis- ja kuulemistoimien vaikuttavuuden arvioinnin, mittaamisen ja seurannan kehittäminen sekä sidosryhmäviestintä osallistumisen tuloksista.**

Lapsi- ja nuorilähtöisten kuulemisen ja vuorovaikutuksen menetelmien kouluttaminen ja hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen ovat kannatettavia toimenpiteitä. Sidosryhmäviestinnällä toivottavasti tarkoitetaan myös sitä, että lapset ja nuoret kuulevat miten heidän mielipiteensä on käsitelty ja otettu huomioon.

LUKU 3.3 Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden, kuten Opettajankoulutusfoorumin, yliopistojen ja korkeakoulujen, Opetushallituksen sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa,**
- **mitattavissa olevan seurantatiedon kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevien, opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen oppimistavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa.**

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen tulee olla luonnollinen osa elinikäistä oppimista. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö vaikuttaa jossain määrin tekniseltä toimenpiteeltä - tavoitteen toteutumista tulisi konkreettisemmin esimerkiksi medialukutaidon vahvistaminen sekä opettajien täydennyskoulutus. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen tulee sisällyttää myös mielenterveysoikeuksien näkökulma.

Tavoitelinjaus 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen, materiaalien ja menetelmien skaalaaminen ja levittäminen valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle**
- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.**

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien laadun ja saatavuuden parantaminen ovat kannatettavia tavoitteita. Positiivista on myös kolmannen sektorin toimijoiden huomioiminen. Kansalaisjärjestöillä on ollut ja voisi olla jatkossakin merkittävä rooli demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen toteuttajina.

Tavoitelinjaus 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- siviilipalveluskoulutuksen, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä varusmiespalveluksen opetussuunnitelmien ja -sisältöjen tarkastelu demokratia- ja osallisuusteemojen näkökulmista.

LUKU 3.4 Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti lasten ja nuorten erilaiset osallistumisen edellytykset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret huomioon ottaen.

Tavoite ja toimenpiteet ovat kannatettavia.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- uudenlaisten, valtakunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen ja rakenteiden kehittäminen ja testaaminen,
- jo olemassa olevien osallistumisen rakenteiden vakiinnuttaminen,
- digitaalisten vaikuttamiskanavien lapsi- ja nuorisoystävällisyyden parantaminen ja niiden tunnettuuden lisääminen,
- hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeisen kumppanuuden vahvistaminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi sekä vuoropuhelun lisäämiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.

-

Tavoitelinjaus 9: Tuemme suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **niin sanotun puntaroivan demokratian menetelmien, kuten kansalaisraatien tai -paneelien, sekä dialogisten menetelmien käyttöönotto valtioneuvoston strategisten linjausten valmistelussa ja osana olemassa olevia kuulemisen ja osallistumisen kanavia,**
- **kansallisten dialogien mallin jatkokehittäminen, dialogien toteuttaminen ja niiden tulosten parempi hyödyntäminen,**
- **paikallisesti ja alueellisesti kehitettyjen hyvien dialogikäytäntöjen ja -mallien levittäminen valtakunnallisesti,**
- **eduskunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien kannustaminen puntaroivan keskustelun käyttämiseksi päätöksentekonsa tukena.**

Toimenpiteet ovat suositeltavia, mutta kirjaus jättää epäselväksi, miten ja missä esimerkiksi puntaroivan demokratian menetelmiä toteutetaan. Osallistumisen malleja kehitettäessä on tärkeää huolehtia, ettei toteutus ole tarpeettoman vaativa ja vaikeassa elämäntilanteessa olevia ulossulkeva. Kansalaisjärjestökenttä, joka käytännössä kattaa koko maan olisi hyvä huomioida myös tämän tavoitteen toteuttamisessa.

LUKU 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **hyvinvointialueuudistuksen vaikutusten arviointi asukkaiden ja palvelunkäyttäjien tosiasiallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen,**
- **alueellisen ja paikallisen demokratian kehittäminen ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.**

Tavoitelinjauksen kirjauksessa "eri toimijoiden kanssa" olisi perusteltua mainita kansalaisjärjestöt/yhdistykset, jotka ovat keskeinen osallisuuden ja vaikuttamisen rakenne hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Tavoitelinjaus 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueiden ja kuntien välisen rajapinnan sekä ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttäminen alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen liittyen,
- asukkaiden osallistumisen tarkasteleminen johtamisen ja hallinnon kysymyksenä ja osana päätöksentekoa,
- tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuuden, käytön ja kehittämisen selvittäminen,
- demokratiaosaamisen lisääminen julkisissa palveluissa.

LUKU 3.6 Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa

Yleiset huomiot

Tavoitelinjauksen listaukseen olisi perusteltua lisätä 'vapaa kansalaisyhteiskunta', joka esiintyy puhuttaessa kansainvälisestä demokratiapolitiikasta (linjaus 14) mutta ei kansallisessa yhteydessä.

Tavoitelinjaus 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perusoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiapolitiikan nykyistä tiiviimpi ja systemaattisempi koordinaatio suhteessa esimerkiksi hallinto-, tieto-, media- ja teknologiapolitiikkatoimiin,
- yhteistyö akateemisen tutkimuksen kanssa demokratiapolitiikan tietoperustan ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistamiseksi.

Demokratiapolitiikkaa tulisi koordinoita tiiviimmin ja systemaattisemmin myös kansalaisyhteiskuntapolitiikkatoimien kanssa. Akateeminen tutkimus, joka tarkastelee paitsi tietoperustaa ja tietoperustaista päätöksentekoa, myös kansalaisyhteiskunnan kehittymistä, on kannatettava toimenpide.

Tavoitelinjaus 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seurantaa ja läpinäkyvyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kansallisen demokratiaindikaattoriin kehittämisen,
- osallistuminen Suomen demokratian tilan arviointi- tai auditointityöhön yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa,
- hallituksen demokratiapoliittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestiminen avoimesti, saavutettavasti ja läpinäkyvästi.

Kansallisen demokratiaindikaattoriin kehittämisen on hyvä toimenpide. Kirjaus jättää epäselväksi mitä sidosryhmiä yhteistyö koskee tai kenen vastuulla indikaattorien kehittäminen on. Indikaattoreissa on tunnistettava, että vapaa kansalaisyhteiskunta ja kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset ovat olennainen osa osallistuvaa demokratiaa. Järjestöleikkausten vaikutusten ohella on tärkeää seurata ja arvioida myös sitä, miten itsenäisiä järjestöt toimiessaan ovat suhteessa julkisen vallan ohjaukseen ja onko niiden asema yhteiskunnallisen vaikuttamisen areenana muutoksessa.

LUKU 3.7 Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiatoimien jatkumon, hyvän hallinnon ja avoimuuden kehittämisen sekä vaaliturvallisuustyön syventämisen edistäminen EU:ssa,
- tietoisuuden lisääminen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen suunnatuista EU-rahoituslähteistä kansallisesti,
- aktiivinen vaikuttaminen Euroopan neuvoston roolin kehittämiseen demokratiakysymyksissä,
- osallistuminen Team Europe Democracy -aloitteeseen,
- kehitysyhteistyömäärärahan kohdentaminen strategisesti demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskuntien vapaan toimitilan tukemiseksi huomioiden erityisesti niin kutsuttujen tasapainottavien tai vastapainojen instituutioiden toimintaa.

-

Tavoitelinjaus 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinoitua ja kansainvälisten demokratiasuosituksen toimeenpanon seuranta kansallisella tasolla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- valtioneuvoston kansainvälisten demokratia-asioiden koordinaatiojärjestelmän perustaminen,
- kansainvälisten valvontaelinten ja järjestöjen suositusten kansalliseen toimeenpanoon panostaminen.

-

1 Tilannekuva: Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa

Yleiset huomiot

Tilannekuva ei analysoi edustuksellisen demokratian tai formaalin suoran demokratian haasteita, eikä myöskään kansalaisyhteiskunnan murrosta. Kansalaisyhteiskuntaan liittyvät muutokset todetaan lyhyesti tutkimuksesta esille nousevassa listassa ainoastaan "taloudellisten toimintamahdollisuuksien muuttumisena julkisen talouden tilasta johtuen" mutta tilannekuvassa ei analysoida kansalaisyhteiskunnan aseman muutosta ja siihen liittyviä haasteita. Julkisen ohjauksen tiivistyminen on noussut esille useissa analyyseissä tällä vuosikymmenellä, muiden muassa vuonna 2020 julkaistussa VNTEAS-raportissa Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa.

Esitetty tilannekuva on ajantasainen, perustuu tutkittuun tietoon ja antaa kattavan kuvan demokratian tilasta kansainvälisesti ja Suomessa

2

Tilannekuva toimii hyvänä taustoitukseksi periaatepäätöksessä esitettyihin linjauksiin

2

2 Demokratiapolitiikka Suomessa ja Euroopan unionissa

Yleiset huomiot

-

3 Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Yleiset huomiot

-

Sari Aalto-Matturi